

KERESZTÉNY MAGVETŐ

LXXV. ÉVF. 1943.

MÁRCIUS—ÁPRILIS

2. FÜZET

Husvétii győzelem.¹

Lk. 24. r. 5—6.

A feltámadás történetének minden egyes részlete, amelyeket az evangélium elmond, csodálatosan szép és mélységes jelentőségű. Ilyen a most felolvasott rész is.

A kereszténység első husvét reggelén, mielőtt a nap fölkelte volna, elmennek az asszonyok Jézus sírjához. Csendben hallgatnak, amikor belépnek a sírhoz, mert a nem régen átélt fájdalom érzése zajlik át lelkükön. A nagypéntek sötét árnyéka még a húsvét reggelét is elhomályosítja. Jézus meghalt a kereszten s vele együtt meghalt a reménység is; most már csak az maradt hátra, hogy a kedves halottnak még egyszer elmenjenek a sírjához s emlékezzenek meg róla itt, sírjának közvetlen közelében.

A nyitott sírból hirtelen szavak hangzanak el: Mit keresitek az élőt a halottak között? Nincsen itt, hanem föltámadott. Megrémülnek és elsietnek. Nem értik, mi történt. Lassanként azonban kezdik megérteni. Lassanként megvilágosodik előttük a husvét üzenete. Az elhangzott kérdésben csodálatos rövidséggel, tömören nyilatkozik meg a husvétii hit lényege.

Jézus nyitott sírjánál hangzott el először ez a kérdés. De örökkévaló, mindig élni fog, mert élnie kell s mindig visszhangzik lelkünkben, amikor husvétii gondolatokkal vagyunk elfoglalva.

Nagypénteken még halott volt. Ugy látszott, hogy mindek vége. Magával vitte a tanítványoknak még a reménységét is. S most, pár nap elmúltával, élénkebben él emlékeztükben, mint amikor közöttük volt. Most ragyogott fel előttük

¹ Közzöljük néhai püspökünknek ezt az utolsó, saját kezűleg írott, de el nem mondott husvétii egyházi beszédét. Szerk.

igazán, amikor azt hitték, hogy örökre elvesztették. Lehullott szemükről a hályog s a maga pompájának teljességében kezdették látni őt. A kereszten megnyilatkozó erő és nagyság, amely az utolsó pillanatig tartott, felszínre hozta lelkének addig még fel nem ismert gazdag értékeit, reányomta a halál küszöbén az örökélet bélyegét. Mindinkább kezdte átjárni a tanítványok lelkét a bizonyosság, hogy Jézus halála a valóságban egy magasabb élet kezdete.

I.

A történelem gyakran megismételte Jézussal kapcsolatban a meggyőződést erről a bizonyosságról. A legrégebb tanítványok után, akik eltemették őt a zsidóság sírjába, jött Pál apostol, előbb ádáz ellensége, aki átvitte őt a görögök és rómaiak közé, ahol még nagyobb lett. Azután elkerült a germánokhoz, mindig növekedőben, a középkori egyház egyideig eltemette, hogy ismét diadalmasan feltámadhasson. Assisi Szt. Ferenc szavával és példájával tette ismét elevenné a szegény Jézust, az embernek fiát, a szegények és bűnösök barátját és támogatóját. Luthernél férfiúvá lett a még eddig mindig gyermek Jézus, Dávid Ferencnél pedig emberré. A történelem folyamán mindig új alakban lépett ki az emberek színe elé.

Valahányszor azt hitték, hogy eltemették, mindig kikelett sírjából, feltámadott s mindig fényesebb volt alakja, mint azelőtt.

Ma is olyan idöket élünk, mintha Jézus meghalt volna. A szeretetlenség és a gyűlölet orgiái vonulnak fel lelki szemeink előtt, az istentelenség intézményes hirdetői és terjesztői írják még az emléket is. De felhangzik ismét a harcmezőkön a kérdés: Mit keresitek az élőt a holtak között? Nincsen itt, feltámadott. A tavaszi levegőben, a természet megújulásának korszakában, a feltámadás ünnepén ismét elevenné lesz a bizonyosság, hogy istenországa, amelynek napját ő hozta fel, az emberiség történelmének célját és értelmét jelenti mind a mai napig.

Nem halt bele sem a formulákba, sem a csodákba, sem a dogmákba, hanem él a húsvéti feltámadás frissességével, a békére áhító szivekben, a bűnbánat által megtisztult lelkekben

azoknak a nagy ellentéteknek leküzdeni akarásában, amelyek korunkat mozgatják, az emberiség ama vágyakozásában, amely új világosságot és újabb örömet akar hozni erre a szomorú világra.

Most is várja a világ a fellámadott, mindig új Jézust, akire sohasem volt olyan nagy szükség, mint ma.

Ne legyünk soha olyan kishitűek, hogy elhigyjük, hogy Jézus valaha is meghalhat. Emelt fővel halad ő előre a történelem útján, mindig frissen, mindig olyan formában, amelyben lennie kell mindaddig, amíg az örökkévaló igazságok, amelyek megjelentek benne, megvalósulnak.

II.

Ami Jézusra nézve érvényes, az egvetemes törvény. Az igazságnak időről-időre meg kell halnia, megváltoznia, átalakulnia, hogy ismét föltámadhasson s még magasztosabb és nemesebb formában folytassa életét.

A husvét történetének meg van a maga mély tanulsága, amely a történeti fejlődést, mint alapvető ténytet állítja elének.

A mi korszakunk a bomlásnak, hanyatlásnak és az összeomlásnak a korszaka. Ebben a korszakban minden generációnak fokozott mértékben megvannak a maga szomorú, sőt szorongató tapasztalatai. Mindenkiének szenvednie kell az őt követő generációtól. Ma különösképen azért, mert a felfordult világ következtében az újak, a frissebbek nem rendelkeznek azzal a bölcsességgel és tapintattal, hogy tisztába jöjjenek saját maguk értékével s a múlttal, amelyből ők is élnek. Ha mi, az emberi élet közepe táján vagy azon túllevők egy tekintetet vetünk a mai világba, szomorúan kell tapasztalnunk, hogy sok minden, ami kedves és drága volt nekünk, ma már vesztett értékéből sokat s az új világ hullámverése elnyelésel fenyegetik. S ami szomorúsága mellett meg is rendít, az, hogy magunkban sem találjuk meg a nyugvó pontot. Be kell látnunk, hogy sok mindennek el kell múltnia, aminek további élete és fennmaradása még mindig kívánatos és szükséges. Esmények, amelyek lelkesítettek, elhalványulnak, vonzó erejüket elveszítik. Gyakran fölsóhajtunk, meddig megy ez így

s mint a husvétii asszonyok, fölkeressük a sírt, hogy megtiszteljük a multat, amely látszólag meghalt.

Az ilyen elgondolásokra a Biblia szavával kell felelnünk: Mit keresitek az életet a holtak között. Nincsen itt, mert feltámadott. Higgyétek el, hogy ami életünkben jó és igaz, nyomtalanul el nem tűnhetik soha. Elmúlik, de meg nem semmisül, hanem átalakul, megváltozik s magasabb életformához jut el.

Nézzétek meg a természetet. Nem minden halál és pusztulás újjászületést jelent-e itt is? A lombok elszáradnak és lehullanak, hogy ismét nedvdúsan, üdezölden megjelenjenek. A föld pihen és porhanyóvá lesz, hogy új életnek adjon táplálékot. Semmi sem vész el, hanem mindenből új élet fakad.

Nézzétek a történelmet, Istennek ezt a nagyszerű kijelentését. Itt sem semmisül meg semmi, ami igazán nagy s az életre érdemes. Ami a görögöknél, mint a humanizmus eszméje élt, Jézusnál istenfiúsággá fínomult. A görögök is ebben látták eszményük beteljesedését. Az első tanítványok még Jézus visszatérését várták és remélték fényben és ragyogásban. Ez a várakozás lassanként elmúlt, de jöttek mindig újabb reménységek és nagyobb várakozások, amelyek az elsónél mélyebbek és csodálatosabbak voltak. S ma is vannak még ilyenek, hála legyen az Istennek.

Még abban is, ami első pillanatra rossznak tünik fel, meg lehet és meg kell találnunk a jót. A zavaros légkörből és romboló kritikából is meghallatszik, ha figyelünk reá, az igazság felé törekvés, amely helyet akar csinálni egy új és jobb élet számára. Az igazság csirája, amikor kikel, régi hüvelyét szétfeszíti. Rendesen olyan időkben születnek nagy reménységek, amikor elveszítjük minden bizodalmunkat, amikor a nagy csapások súlya alatt képesek vagyunk és megértjük az újat, a jövődöt.

Igy egyenlíti ki a husvétii hit a régít és az újat. A réginek nincs igaza, ha az igazságot csak a régi formában ismeri el, az új sem jár helyes úton, ha a réginek élete ellen tör. A megbékélés igazi és megnyugtató formája az, hogy az újban a réginek kell tovább fejlődnie, még magasabbra nőnie. Ez a történelmi logikája és igazságszolgáltatása, mert a jónak és az igaznak önie kell mindörökké.

III.

Mindezek az elmékedések és megállapítások szükségképen a mai naphoz, a mai alkalomhoz vezetnek vissza. Itt van husvét! Itt van a tavasz, amelyet olyan nehezen várunk a hosszú tél után. Rázzuk le szívünkről azt a dermedtséget, amelyet hordoztunk. Bizonyára nem egy akad közöttetek, aki már átment az életben a nagypénteken, elvesztette hitét és reményességét, akit keresztre feszített sok testi és lelki szükség, sok be nem teljesedett álm és vágyakozás s most már azt hiszi, nincs más feladata és kilátása az életben, minthogy visszasírja eltemeteti boldogságát.

Mit mondjunk az élet eme csalódott vándorának, ha nem a husvétí üzenetet: Mít keresitek az élőket a halottak között. Nincsen itt, mert feltámadott. Ha gyötörnek valakit életének nehéz gondjai, gondoljon a Golgotha keresztjére. Gondolja meg, hogy a kereszt Isten kezében az a nagy átalakító, amely előbbre viszi az igazságot s a szenvedést diadallá változtatja át. Gondoljatok Jézusra, akit a világ sokszor megfeszített, de aki mindig feltámadott.

Az életet akkor nyerjük meg, amikor elveszítjük, mondja az írás. Az önzésnek, a durvaságnak, a külsőségeknek mind el kell múlniok, hogy a belső, az örökkévaló, az igazság napfényre jussanak.

Ne nézzetek hátrafelé, hanem mindig csak előre. Életünk legjava nem vesz el soha, átalakul, új formát nyer, tovább él. A feltámadott, örökké élő Jézus előttetek megy. Az ő vezetése alatt semmi el nem veszhet s minden örök életet nyer.

Minden, ami nagy és nemes, megmarad és örökké él minden szent reménység beteljesedik s a halál is az élet felmagasztalása lesz.

Ezzel a megnyugtató, örömteljes érzéssel üdvözljük a husvét reggelét. Legyen hála és dicsőség Istennek a husvét ünnepéért.

Amen.

Dr. Varga Béla

Bölöni Farkas Sándor emlékezete.¹

Unitárius egyházunk erkölcsi kötelességet teljesít, amikor időről-időre felidézi nagyjainak emlékeztét, hogy példájukon felbuzdulva a ma élő nemzedék is erőt merítsen a kitarításra, a további küzdelemre igazának védelmében és a magyar Nemzet áldozatos szolgálatában.

Az 1942-ik esztendő is eszünkbe juttat egy nevezetes évfordulót, amely mellett nem haladhatunk el közömbösen, mert ez a Centennárium a mi évkönyvünkben a Bölöni Farkas Sándor halálát jelzi, akit hamvadó poraiban is meg kell becsülnünk, mint ahogy kortársai közül is megbecsülték azok a nemeslelkű férfiak és nők, akik sírja fölé azt a jellegzetes emlékoszlopot állították a házsongárdi temetőben. Brassai és Berde Mózsza szomszédságában, sas-szemeivel ma is Nyugat felé tekint, mintha örök vágyódásban élő lelke még egyszer megakarná ismételni azt a nagy atlánti utat, amelynek nyomtatásban megjelent érdekes leírása a két hazában egy csapásra országos hirre emelte a szürke Beamter egyszerű nevét.

Ifjúságunk „Krizis Önképzőköre“ már a múlt iskolai évben, kegyelettel áldozott a nagy férfiú, az egykori jeles diák és közéleti férfiú emlékének s két nagyratörő ifjú barátunk olyan szépen koszorúba szedte a nagy előd kiváló érdemeit, hogy mindenki lelki gyönyörűséggel hallgatta, aki e díszüléssel megjelent s a tanuló ifjúság szívében bizonyára olthatatlan vágy ébredett a követendő példa megvalósítása iránt. Ha egyebet nem, annyit mindenki tudomásul kellett, hogy vegyen, hogy gazdag kollégiumi könyvtárunknak egyik tekintélyes része (ezer darabot meghaladva), igen becses irodalmi munkáinak kéziratával együtt, az ő nevét viseli, az ő neve alatt külön **kezelés** alatt áll. Egy küzdelmes élet soha el nem múló értékei,

---

* A Bölöni Farkas Sándor emlékünnepevényen tartott előadás.